

Susanna Hintsala, Jenni Sipilä ja Kirsten Sainio

ASUMINEN ARJEN KESKIÖSSÄ

Asuntoverkoston
yhteiskehittämisen opas

Susanna Hintsala, Jenni Sipilä ja Kirsten Sainio

ASUMINEN ARJEN KESKIÖSSÄ

**Asuntoverkoston
yhteiskehittämisen opas**

Lahti 2015

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

ara

Asumisen rahoitus-
ja kehittämiskeskus

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

KANSIKUVA: Pekka Elomaa

TAITTO: Essi Virtanen, Mainostoimisto MBE

Julkaisu on saatavana verkossa:
www.ara.fi/julkaisut

Suomen yliopistopaino Oy - Juvenes Print, Tampere 2015

ISBN 978-952-11-4426-4 (nid.)
ISBN 978-952-11-4427-1 (PDF)

ESIPUHE

Arjen keskiössä -hanke toteutettiin vuosina 2012–2014 Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen (ARA), Kehitysvammaliiton ja neljän kunnan ja kolmen kuntayhtymän yhteistyönä. Hankkeen pilottikuntina ovat olleet Kotka, Lahti, Seinäjoki ja Turku. Näiden lisäksi Eskoon kuntayhtymä, Carea Kymenlaakson sairaanhoito- ja sosiaalipalvelujen kuntayhtymä ja Varsinais-Suomen erityishuoltopiiri olivat hankkeessa mukana. Kaupunkien asuntotoimen, kaavoituksen ja sosiaalitoimen edustajat työskentelivät yhdessä tulevien asukkaiden ja heidän läheistensä kanssa. Mukana kuntatyöpajoissa oli myös kuntien vuokratyötiöiden edustajia sekä palveluntuottajia ja kuntayhtymien edustajia.

Kunnissa hyödynnettiin ja edelleen kehitettiin yhteiskehittämisen prosessia asumisen suunnittelussa. Tarkastelukohteenä oli yksittäisten asuntojen sijasta lähiyhteisöjen, kortteleiden ja asuinalueiden mahdollisuudet kehitysvammaisten henkilöiden asumisen, osallisuuden ja elämisen kannalta. Tavoitteena oli kehittää uudenlaisia tapoja järjestää kehitysvammaisten ihmisten asumista. Kuntien työskentelyn tuloksena syntyi asuntoverkostomalli, jossa yksittäisistä asunnoista ja asuntoryhmistä

muodostetaan asuntoverkostoja. Niiden toiminnan edellytyksenä on palvelutuotannon kehittäminen ja henkilökunnan toiminnan uudelleen organisointi, jotta palvelut tukisivat yksilöllisiä tarpeita joustavasti. Tavallisen asuntokannan hyödyntäminen on tärkeä osa asuntoverkostoja.

Kehitysvammaisten ihmisten asumispalvelujen rakenne on tällä hetkellä kustannuksiltaan ja rakenteeltaan raskas, sillä se muodostuu pääosin samankaltaisista asumisyksiköistä ympäri maata. Siksi nykyinen palveluvalikoima ei vastaa läheskään aina kehitysvammaisen henkilön tarpeisiin. Moni nykyisin ryhmäkodissa asuva vammaisen pärjäisi vähemmällä tuella, jos hän saisi sitä tavalliseen asuntoon tai asuntoryhmään tai tukea olisi saatavilla lähellä olevasta tukipisteestä.

On tärkeää, että uudenlaisia yksilöllisempiä asumis- ja palveluratkaisuja saadaan aikaan. Ne vaativat kuitenkin pitkäjänteistä ja hyvää yhteistyötä keskeisten osapuolten kesken. Tässä oppaassa kuvataan asuntoverkoston yhteiskehittämisen malli eli kuinka kunnat voivat suunnitella asuntoverkostoja yhdessä kehitysvammaisten ihmisten kanssa.

Oppaan ovat tehneet johtaja **Susanna Hintsala** Kehitysvammaliitosta, toimittaja **Jenni Sipilä** ja TaM **Kirsten Sainio**.

RAIJA HYNYNEN

Asuntoneuvos
Ympäristöministeriö

SAARA NYYSSÖLÄ

Erityisasiantuntija
Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA)

Sisällys

Esipuhe	5
1. Johdanto	7
2. Asuntoverkoston yhteiskehittäminen	8
2.1. Asuntoverkosto	8
2.2. Yhteiskehittäminen	9
3. Työryhmän perustaminen	11
3.1. Työryhmän jäsenet	11
3.2. Yhteiskehittämisen työpajat	12
3.3. Seuranta ja arviointi	12
3.4. Turun työryhmä	13
3.5. Kotkan työryhmä	13
3.6. Seinäjoen työryhmä	14
3.7. Lahden työryhmä	14
4. Asukkaiden toiveiden selvittäminen	15
4.1. Yhteiskehittämisen työpaja	15
4.2. Turun työpaja	16
4.3. Kotkan työpaja	17
5. Asuinalueiden tutkiminen	19
5.1. Yhteiskehittämisen työpaja	19
5.2. Tutkimusmatka	19
5.3. Turun työpaja	20
5.4. Kotkan työpaja	20
5.5. Seinäjoen työpaja	21
6. Uusien ratkaisujen ideointi	22
6.1. Yhteiskehittämisen työpaja	22
6.2. Ideoiden arviointi ja valinta	23
6.3. Mäntymäen city-ihmisen mekka	24
6.4. Pientaloalueiden verkosto	25
7. Asuntoverkoston toteuttaminen valitulle asuinalueelle	26
7.1. Asuntoverkoston palvelutuotannon suunnittelu	26
7.2. Palvelutuotannon kustannusten arviointi	27
7.3. Asuntoverkoston kuvaaminen	28
7.4. Turun Luolavuoren asuntoverkosto	29
7.5. Kotkan Hovinsaaren asuntoverkosto	30
7.6. Seinäjoen Pohjan asuntoverkosto	31
7.7. Lahden asuntoverkosto	31
8. Lopuksi	33
9. Sanasto	34
Liitteet	35
Liite 1	35
Liite 2	36

JOHDANTO

Tässä oppaassa esitellään uudenlainen tapa järjestää kehitysvammaisten ihmisten asuminen. Oppaassa esitellään asuntoverkoston yhteiskehittämisen malli. Asuntoverkostossa kehitysvammaisten ihmisten asunnot sijaitsevat tavallisilla asuinalueilla. Verkoston asukkaat käyttävät mahdollisimman paljon tavallisia lähipalveluja. Lisäksi he saavat yksilöllisiä palveluja kotiinsa. Palvelujen lisäksi tärkeää on tuki, jota asukkaat saavat toisiltaan ja läheisiltään.

Oppaassa kerrotaan, miten kunnat voivat suunnitella asuntoverkoston yhdessä tulevien asukkaiden kanssa. Asuntoverkoston yhteiskehittämiseen osallistuu tulevien asukkaiden lisäksi heidän läheisensä sekä kunnan asuntotoimi, kaavoitus ja sosiaalitoimi. Yhteiskehittämisen tavoite on kehittää uudenlaisia asumisratkaisuja, jotka ylittävät perinteiset hallintorajat ja jotka vastaavat tulevien asukkaiden tarpeita ja ovat kustannustehokkaita.

Asuntoverkoston yhteiskehittämisen malli on kehitetty ARAn ja Kehitysvammaliiton Arjen keskiössä -hankkeessa (2012–2014). Hankkeessa olivat mukana Turun, Kotkan, Seinäjoen ja Lahden kau-

pungit sekä Varsinais-Suomen erityishuoltoapiiri, Carea-kuntayhtymä ja Eskoon sosiaalipalvelujen kuntayhtymä. Kuntien pilottihankkeissa kehitettiin uudenlaista asuntopuunnittelua ja yksilöllisiä asumisen ratkaisuja kehitysvammaisille henkilöille.

Arjen keskiössä -hanke toteutettiin osana Kehitysvammaisten asumisen ohjelmaa (KEHAS). Ohjelman tavoite on, että kehitysvammaisten laitostasuminen lakkautetaan vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteena on tarjota kehitysvammaisille ihmisille asuntoja ja palveluja, jotka vastaavat heidän yksilöllisiä tarpeitaan. Ohjelman tavoitteet on linjattu valtioneuvoston periaatepäätöksissä vuosina 2010 ja 2012. Tavoitteet perustuvat YK:n vammaissopimukseen, jonka mukaan vammaisella ihmisellä on oikeus päättää, missä ja miten hän asuu.

Asuntoverkoston yhteiskehittämisessä on viisi vaihetta. Oppaassa esitellään yhteiskehittämisen vaiheet ja annetaan ohjeita kunkin vaiheen toteuttamiseen. Oppaan esimerkit koskevat kehitysvammaisten ihmisten asumisratkaisuja. Asuntoverkoston yhteiskehittämisen malli sopii hyvin myös muiden erityistä tukea tarvitsevien ihmisten asumisratkaisujen suunnitteluun.

LISÄTIETOA

Helamaa, Anna, Kotilainen, Sini & Lahtinen, Ville (toim.). 2014. *Omannäköistä asumista. Visioita kehitysvammaisten asumiseen*. Tampereen tekninen yliopisto. Tampere.

Hintsala, Susanna & Mietola, Reetta. 2013. *Vain me ja tavallinen kerrostalo. Yhteiskehittelyllä uusia asumisen ratkaisuja*. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 6/2013.

Mietola, Reetta, Teittinen, Antti & Vesala, Hannu. 2013. *Kehitysvammaisten ihmisten asumisen tulevaisuus. Kansainvälisiä esimerkkejä ja vertailu Suomeen*. Suomen ympäristö 3/2013. Ympäristöministeriö.

Laitoksista yksilölliseen asumiseen. Valtakunnallinen suunnitelma palvelujen kehittämiseksi lähiyhteisöön. 2012. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita.

VERKKOMATERIAALIT

Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskus (ARA). Arjen keskiössä. www.ara.fi/arjenkeskiossa

Kehitysvammaliitto www.kehitysvammaliitto.fi

Vernerin verkkopalvelu. Yhteistoiminnallinen asuntopuunnittelu. www.verneri.net/yleis/yhteistoiminnallinen-asuntopuunnittelu

ASUNTO- VERKOSTON YHTEIS- KEHITTÄMINEN

Tässä luvussa kerrotaan, mikä on asunverkosto ja asunoverkoston yhteiskehittämisen malli.

2.1. Asunoverkosto

Asunoverkostossa kehitysvammaisten ihmisten asunnot sijaitsevat muun asuntokannan joukossa. Yksittäiset asunnot ja asuntoryhmät liittyvät toisiinsa palvelujen ja sosiaalisten verkostojen kautta. Jokainen asunoverkosto on erilainen. Asunoverkoston suunnittelussa huomioidaan kyseisen asuinalueen tarjonta ja tulevien asukkaiden yksilölliset toiveet ja tarpeet.

Asunoverkosto muodostuu

- asunnoista
- muutaman asunnon ryhmistä tai asuinyhteisöistä
- tukipisteistä
- yhteistiloista ja kohtaamispaikoista
- sosiaali- ja terveystilaisuuksista
- liike- ja palvelutiloista
- kulttuuri- ja liikuntapaikoista
- puistoista ja ulkoilualueista
- joukkoliikennetilatuksesta.

Osa kehitysvammaisista ihmisistä haluaa asua yksin, osa kaverin tai kumppanin kanssa, osa

kimppakämpissä. Siksi asunoverkostoon tarvitaan erilaisia asuntoja. Asunnot voivat olla yksittäisiä asuntoja, muutaman asunnon ryhmiä tai pieniä asuinyhteisöjä.

Asunoverkoston asukkaat hyödyntävät mahdollisimman paljon asuinalueen lähipalveluja, joita ovat esimerkiksi kirjasto, terveyskeskus, posti, pankki, uimahalli, kansalaisopisto ja kaupalliset palvelut.

Lähipalvelujen lisäksi verkoston asukkaat voivat tarvita apua asumisessa, liikkumisessa, työssä, vapaa-ajassa ja osallistumisessa. Asukkaat saavat heille yksilöllisesti räätälöityjä palveluja kotiinsa. Palvelujen tuottajana voi olla kunta, kuntayhtymä, yritys tai järjestö. Asunoverkoston asukkaat voivat saada palveluja eri palvelujen tuottajilta.

Tukipiste on paikka, jossa verkoston asukkaat voivat kokoontua ja tehdä asioita yhdessä. Tukipisteessä voi esimerkiksi katsoa televisiota, kuunnella musiikkia, laittaa ruokaa yhdessä tai pestä pyykkiä. Siellä asukkaat voivat myös tavata työntekijöitä ja kysyä heiltä apua erilaisiin arjen tilanteisiin.

Viihtyisät ja saavutettavat virkistys- ja ulkoilualueet sekä esteetön joukkoliikenne ovat myös osa verkostoa.

Asuntoverkosto suunnitellaan yhdessä tulevien asukkaiden kanssa.

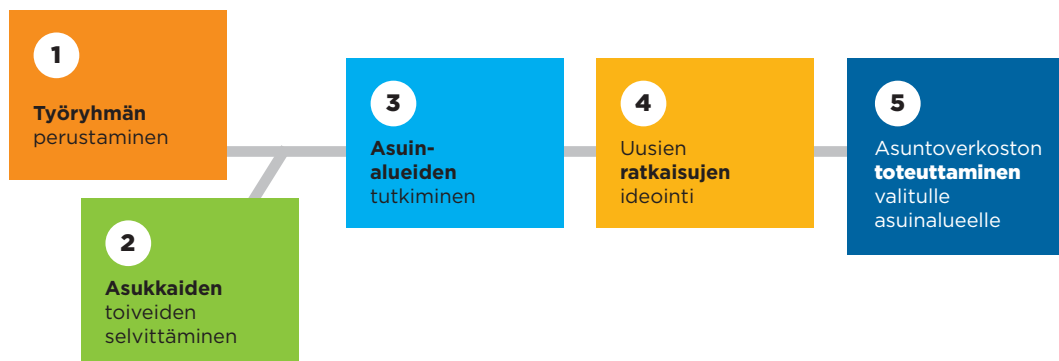
2.2. Yhteiskehittäminen

Yhteiskehittämisellä tarkoitetaan ratkaisujen tai palvelujen kehittämistä yhdessä tulevien palvelujen käyttäjien kanssa. Yhteiskehittäminen perustuu yhdenvertaisuuteen. Yhteiskehittämisen osapuolet ovat keskenään tasa-arvoisia kumppaneita. Jokaisen tiedot, taidot ja näkemykset ovat yhtä tärkeitä.

Asuntoverkoston yhteiskehittämiseen osallistuvat esimerkiksi

- tulevat asukkaat ja heidän läheiset
- kunnan sosiaali- ja terveystoimi, nuorisotoimi, opetustoimi ja kulttuuritoimi
- kunnan kaavoitus ja asuntotoimi
- vuokratalo-yhtiöt
- asumispalveluiden työntekijät
- vapaaehtoisjärjestöt.

KUVIO 1. ASUNTOVERKOSTON YHTEISKEHITTÄMISEN VAIHEET

Yhteiskehittämisen tavoitteena on luoda uudenlaista kumppanuutta kunnan eri hallintokuntien ja asuntoverkoston tulevien asukkaiden välille. Yhteiskehittämisellä pyritään kehittämään asumisratkaisuja, jotka ylittävät perinteiset hallintorajat, vastaavat tulevien asukkaiden yksilöllisiä tarpeita ja ovat samalla kustannustehokkaita.

Asuntoverkoston yhteiskehittämisen ensimmäinen vaihe on työryhmän perustaminen. Yhteiskehittämisen työryhmä vastaa asuntoverkoston suunnittelusta ja järjestää yhteiskehittämisen työpajoja. Työpajoissa selvitetään asuntoverkoston

tulevien asukkaiden asumiseen liittyviä toiveita ja odotuksia sekä tutkitaan millaisia mahdollisuuksia eri asuinalueet tarjoavat asuntoverkostolle. Työpajoissa ideoidaan myös uusia asumisen ratkaisuja asuinalueille. Asuntoverkoston yhteiskehittämisen viimeinen vaihe on asuntoverkoston suunnittelu valitulle asuinalueelle. Tässä vaiheessa selvitetään, millaisia palveluja verkoston tulevat asukkaat tarvitsevat, arvioidaan palvelutuotannon kustannuksia ja kuvataan asuntoverkoston käytännön toteutus.

LISÄTIETOA

Hintsala, Susanna & Mietola, Reetta. 2013. *Vain me ja tavallinen kerrostalo. Yhteiskehittelyllä uusia asumisen ratkaisuja*. Asumisen rahoitus- ja kehittämiskeskuksen raportteja 6/2013.

VERKKOMATERIAALIT

Innokylä. Yhteiskehittäminen ja osallistaminen.

www.innokyla.fi/kehittaminen/etsi-ja-loyda/menetelma/yhteiskehittaminen-ja-osallistaminen

Mind. Kokeilemalla kehittämisen malli.

www.mindspace.fi/kokeilemalla-kehittamisen-malli

Social Care Institute for Excellence. Co-production in social care: What it is and how to do it.

www.scie.org.uk/publications/guides/guide51/index.asp

TYÖRYHMÄN PERUSTAMINEN

Asuntoverkoston yhteiskehittäminen alkaa yhteiskehittämisen työryhmän perustamisesta. Työryhmä vastaa asuntoverkoston suunnittelusta ja järjestää yhteiskehittämisen työpajoja.

Työryhmään tarvitaan edustajia asuntoverkoston eri sidosryhmistä, joita ovat

- tulevat asukkaat ja heidän läheiset
- kunnan sosiaalityö
- kunnan kaavoitus ja asuntotoimi
- vuokratyöryhmät
- asumispalveluiden työntekijät.

Sosiaalityön henkilöstö kerää työryhmälle tiedot niistä kehitysvammaisista kuntalaisista, jotka etsivät asuntoa. Heidät kutsutaan mukaan asuntoverkoston yhteiskehittämisen työryhmään tai työpajoihin.

3.1. Työryhmän jäsenet

Tulevat asukkaat ja heidän läheiset

Kehitysvammaiset ihmiset tietävät itse parhaiten, missä ja miten he haluavat asua. Kun tulevat asukkaat osallistuvat asuntoverkoston suunnitteluun, palvelut vastaavat heidän tarpeitaan. Suunnitteluun osallistuminen auttaa tulevia asukkaita myös

jäsentämään asumiseen liittyviä toiveita, odotuksia ja tarpeita.

Kehitysvammaisten ihmisten läheiset tuntevat hyvin heidän tarpeensa. Muutokset kehitysvammaisen ihmisen elämässä vaikuttavat myös läheisiin. Esimerkiksi nuoren muutto lapsuudenkodista omaan kotiin vaikuttaa koko perheeseen.

Kunnan sosiaalityö

Sosiaalityön tehtävä on selvittää, millaisia palveluja asuntoverkoston asukkaat tarvitsevat. He kartoittavat asukkaiden tarpeita, laativat tulevien asukkaiden kanssa palvelusuunnitelmat ja järjestävät tarvittavat palvelut. Sosiaalityön henkilöstö varmistaa, että asuntoverkoston suunnitellut asumisratkaisut vastaavat asiakkaiden tarpeita ja ovat palvelutuotannoltaan kustannustehokkaita.

Kunnan kaavoitus, asuntotoimi ja vuokratyöryhmät

Kunnan kaavoituksesta, asuntoasioista ja rakentamisesta vastaavat henkilöt tuntevat alan lainsäädännön ja käytännöt. Heidän asiantuntemustaan

tarvitaan, kun suunnitellaan alueen nykyisten rakennusten käyttöä ja uutta rakentamista.

Vuokrataloyhtiöt voivat rakennuttaa ja vuokrata asuntoja asuntoverkoston tuleville asukkailla. Vuokrataloyhtiöillä on asuntoverkoston suunnittelussa tarvittavaa osaamista.

Palvelujen tuottajat

Verkoston palvelujen tuottajia voivat olla kunta, kuntayhtymä, yritykset, järjestöt ja säätiöt. Verkoston palvelutuotanto suunnitellaan alueellisesti hyödyntäen kaikkien palvelujen tuottajien osaamista.

Asumispalvelujen työntekijät (ohjaajat, hoitajat) tukevat asukkaita arjessa. Asuntoverkosto vaikuttaa myös ohjaajien ja hoitajien työnkuvaan. He osaavat arvioida asuntoverkoston suunniteltujen palvelujen vahvuuksia ja heikkouksia sekä tulevien asukkaiden että työntekijöiden näkökulmasta.

3.2. Yhteiskehittämisen työpajat

Yhteiskehittämisen työryhmä työskentelee säännöllisissä kokouksissa. Lisäksi työryhmä järjestää yhteiskehittämisen työpajoja.

Työpajoissa selvitetään tulevien asukkaiden asumiseen liittyviä toiveita, tutkitaan millaisia mahdollisuuksia eri asuinalueilla on asuntoverkostolle ja ideoidaan asuinalueille uusia asumisen ratkaisuja.

Yhteiskehittämisen työpajoihin voivat osallistua kaikki, jotka ovat kiinnostuneita asuntoverkoston suunnittelusta. Työpajoihin kutsutaan edustajia ainakin seuraavista ryhmistä:

- tulevat asukkaat ja heidän läheisensä
- kunnan sosiaalitoimi
- kunnan kaavoitus ja asuntotoimi
- vuokrataloyhtiöt
- alueen palvelujen tuottajat
- asumispalveluiden työntekijät
- lähipalveluiden työntekijät
- vapaaehtoisjärjestöt.

Työpajat ovat saavutettavia, kun kaikki pystyvät osallistumaan työskentelyyn tasavertaisesti. Seuraavat asiat lisäävät työpajojen saavutettavuutta:

- Saavutettavat materiaalit, kuten selkokieli- set tekstit.
- Riittävä aika materiaaleihin tutustumiseen.
- Osallistujien perehdyttäminen yhteiskehittä- misen menetelmiin.
- Työskentelyn jaksottaminen korkeintaan 1,5 tunnin jaksoihin.
- Työskentely 4–6 hengen pienryhmissä, joissa jokaisessa on tulevia asukkaita.
- Kommunikoinnin apuvälineet, kuten kuvat.
- Monipuoliset työskentelytavat.
- Avustajat ja läheiset.

3.3. Seuranta ja arviointi

Tärkeä osa työryhmän toimintaa on asuntoverkoston yhteiskehittämisen seuranta ja arviointi. Säännöllinen seuranta auttaa täsmentämään suunnitelmia, havaitsemaan muutostarpeita ja ennakoimaan riskejä.

Toimenpiteet

- Yhteiskehittämisen työryhmä tekee seurannan suunnitelman ja nimeää seurannalle vastuuhenkilön.
- Työryhmä asettaa toiminnalleen konkreettiset tavoitteet.
- Esimerkiksi: ”Alueelle X suunnitellaan asuntoverkosto 35 asukkaalle. Heistä 20 haluaa asua yksin, 5 toisen henkilön kanssa ja 10 yhteisössä. Asuntoverkoston suunnitellaan 3 uutta palvelutuotetta asumisen tukemiseen.”
- Työryhmä päättää mitä seurantatietoja kerätään ja kerää tiedot.
- Työryhmä kerää palautetta suunnitteluun osallistuneilta tahoilta, kuten työpajojen osallistujilta.
- Työryhmä arvioi toimintaansa kerättyjen tietojen ja saadun palautteen perusteella.
- Työryhmä muuttaa suunnitelmiaan ja toimintaansa tarpeen mukaan.

Turun pilottihankkeen työryhmässä oli tulevia asukkaita sekä vammaispalveluiden, kuntayhtymän, kaavoituksen, tilahallinnon ja vuokra-asuntoyhtiön henkilöstöä.

3.4. Turun työryhmä

Arjen keskiössä -hankkeen Turun osahankkeessa kehitettiin yksilöllisiä ratkaisuja asumiseen ja luotiin toimintamalleja asumispalveluiden järjestämiseen.

Hankkeen käynnistyessä Turussa oli useita pitkäaikaisessa laitoshoidossa olevia asiakkaita, joiden asuminen piti ratkaista lähivuosina. Lisäksi asumispalveluiden jonossa oli useita lapsuudenkodista lähivuosina muuttavia asiakkaita.

Yhteistyö eri hallintokuntien välillä oli ollut aiemmin vähäistä. Yhteistyötä oli tehty yksittäisten hankkeiden tai asuntojen hankinnan yhteydessä. Hankkeen tavoite oli pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen yhteistyön lisääminen.

Hankkeen työryhmässä oli kehitysvammaisia henkilöitä sekä Turun kaupungin vammaispalveluiden, Varsinais-Suomen erityishuoltopiirin, kaavoituksen, tilahallinnon, vuokra-asuntoyhtiön ja kuntayhtymän henkilöstöä.

3.5. Kotkan työryhmä

Kotkassa asumispalveluiden keskeiset kehittämistarpeet liittyvät siihen, miten kehitysvammaisille asukkaille voidaan tuottaa tukipalveluja kotiin.

Kotkan pilottihankkeen tavoite oli kehittää kortteliasumisen malli, jossa on tarjolla eritasoista tukea. Mallissa asuntoverkoston asukkaat asuvat omissa asunnoissa osana lähiyhteisöä. Palvelut räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaan niin, että asukas saa palvelut kotiinsa. Asumisen tukipalvelut kehitetään niin, että hyödynnetään olemassa olevia palveluja.

Hankkeen kohderyhmänä olivat etenkin kehitysvammaiset nuoret, jotka muuttavat lähivuosina lapsuudenkodista omaan kotiin.

Kotkan pilottihankkeen työryhmässä oli kehitysvammaisia ihmisiä sekä Kotkan kaupungin vammaispalveluiden, Kotkan kaupungin kaupunkisuunnittelun sekä Carea-kuntayhtymän henkilöstöä.

3.6. Seinäjoen työryhmä

Seinäjoen hankkeen tavoite oli erityisryhmien asumisen ja asumispalveluiden suunnittelun integrointi osaksi muuta kaupunkisuunnittelua (esim. maankäytön suunnittelu, kaavoitus, liikennesuunnittelu). Hankkeen tavoitteena oli mallintaa prosessi, jossa eri hallintokunnat ja muut toimijat suunnittelevat yhteistyössä erityisryhmien asumista ja palveluja.

Tavoitteena oli kaupungin omien asumispalveluiden lisääminen ja monipuolistaminen. Hankkeessa pyrittiin lisäämään kotiin saatavia palveluja, jotka mahdollistavat kehitysvammaisten itsenäisen asumisen. Tällä hetkellä Seinäjoen kehitysvammaisten asumispalveluissa painottuu ryhmämuotoinen asuminen.

Seinäjoelle oli perustettu erityisasumisen työryhmä jo ennen Arjen keskiössä -hanketta. Ryhmä perustettiin parantamaan sosiaalitoimen, maankäytön ja kaavoituksen edustajien vuoropuhelua. Työryhmään kuuluvat sosiaali- ja terveystalvluista vastaava apulaiskaupunginjohtaja, elinkeinokeskuksen edustaja, sosiaalityön päällikkö, vanhustyön päällikkö, kaupungingeodeetti, kaavoituspäällikkö ja asemakaava-arkkitehti. Työryhmä työskenteli työpajoissa kehitysvammaisten ihmisten kanssa.

3.7. Lahden työryhmä

Lahdessa kehitysvammaisten laitoshoido on lakautettu. Lahden osahankkeen tavoite oli kehittää asumispalveluja ja lisätä kehitysvammaisten asukkaiden, erityisesti nuorten, itsenäistä asumista. Lahden nykyisistä asumispalveluista 90 % on ympärivuorokautisia autetun asumisen palveluja. Asumisyksiköissä asuu paljon kehitysvammaisia asukkaita, joiden tuki on ylimitoitettu.

Lahdessa on vakiintunut sosiaalitoimen, asuntotoimen ja maankäytön yhteistyömalli. Malli on todettu toimivaksi erityisryhmien asumisen suunnittelussa. Hallinnonalat ovat käyneet vuosittain läpi uusien asuntojen tarvetta. Sosiaalitoimen tehtävänä on ollut selvittää tulevien asukkaiden tarpeet. Maankäytön tehtävänä on ollut etsiä ja tarvittaessa kaavoittaa käyttöön sopivia tontteja. Asuntotoimen rooli on ollut auttaa hankkeen koamisessa ja ARA-lainoituksen hankinnassa.

Hankkeessa selvitettiin kehitysvammaisten asukkaiden asumiseen liittyviä toiveita ja tarpeita. Hankkeessa pyrittiin kehittämään keinoja, joilla asukkaat pystyvät kertomaan toiveistaan nykyistä paremmin.

Tavoitteena oli järjestää nykyisiä palveluja niin, että asumispalveluiden henkilöstöstä voitaisiin irrottaa 2–3 työntekijää itsenäisen asumisen tukemiseen. Tavoitteena oli, että 10–15 uutta henkilöä asuisi omassa kodissa.

LISÄTIETOA

Kunnat.net. Palveluiden asiakaslähtöinen yhteiskeskittely.

www.kunnat.net/fi/asiantuntijapalvelut/tuke/palvkeh/innovatiiviset-palvelut/kayttajalahtoisuus/yhteiskehittely/Sivut/default.aspx

Papunet. Kuvapankki.

www.papunet.net/materiaalia/kuvapankki

Papunet. Keskustelumatto-menetelmä haastattelussa.

papunet.net/tietoa/keskustelumatto-menetelmä-haastattelussa

RAY. Toiminnan seuranta.

www2.ray.fi/fi/toiminnan-seuranta

ASUKKAIDEN TOIVEIDEN SELVITTÄMINEN

Asuntoverkoston yhteiskehittämisen toisessa vaiheessa kartoitetaan, millaisia asumiseen liittyviä toiveita asuntoverkoston tulevilla asukkailla on. Niitä selvitetään yhteiskehittämisen työpajassa.

4.1. Yhteiskehittämisen työpaja

Työpajassa kartoitetaan, millaisia asumiseen, vapaa-aikaan ja työhön liittyviä toiveita asuntoverkoston tulevilla asukkailla on.

Työpaja aloitetaan lyhyellä alustuksella työpajan tehtävistä ja työskentelytavoista. Alustuksen jälkeen osallistujat jaetaan 4-6 hengen ryhmiin niin, että jokaisessa ryhmässä on tulevia asukkaita.

Toiveiden pohtiminen aloitetaan tutuista aiheista. Aluksi mietitään esimerkiksi sitä, mikä asukkaiden nykyisissä kodeissa on hyvää. Tutuista aiheista on helpompi siirtyä pohtimaan asumiseen liittyviä tulevaisuuden toiveita.

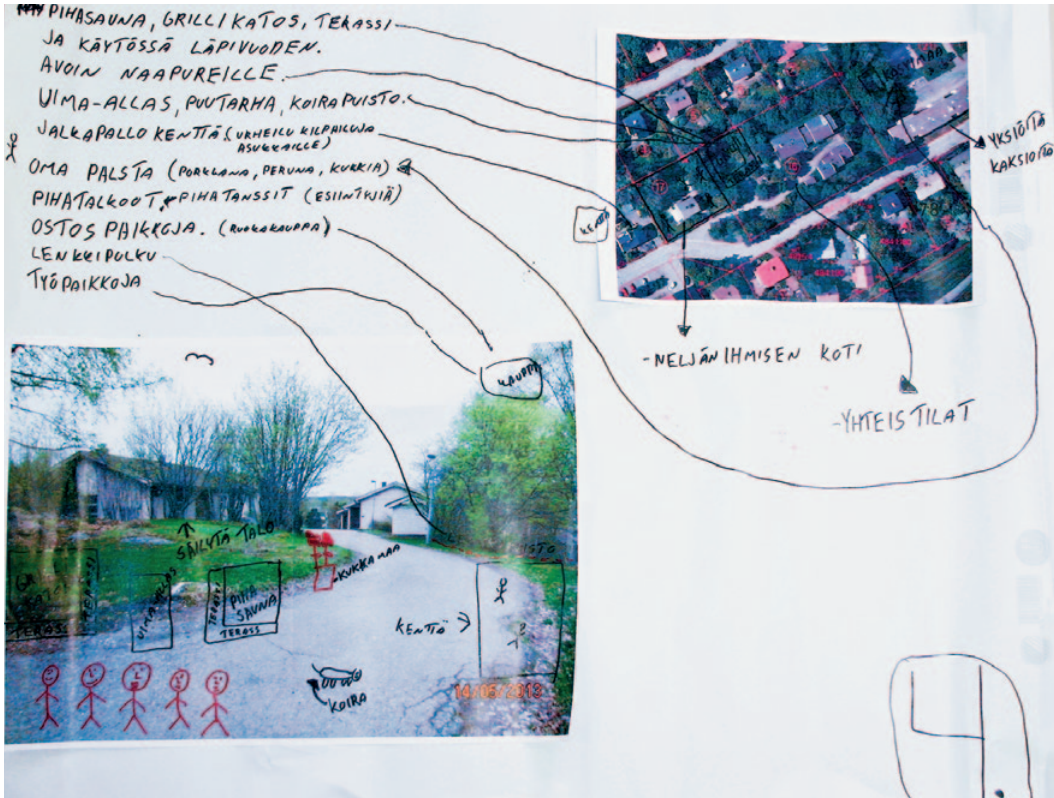
Tulevien asukkaiden kanssa pohditaan esimerkiksi seuraavia asioita:

- Millainen unelmiesi koti on?
- Onko unelmiesi koti kerrostalossa, omakotitalossa vai rivitalossa?

- Missä unelmiesi koti sijaitsee?
- Kenen kanssa haluaisit asua?
- Mitä haluaisit tehdä vapaa-ajalla?
- Missä haluaisit viettää vapaa-aikaa?
- Keiden kanssa haluaisit viettää vapaa-aikaa?
- Millaista työtä haluaisit tehdä?
- Missä haluaisit käydä töissä?

Toisilla asumiseen liittyvät toiveet ovat selkeitä. Toiset tarvitsevat tukea niiden jäsentämiseen. Toiveita voi jäsentää ja konkretisoida eri menetelmillä. Lehdistä voi esimerkiksi etsiä unelmien kotien kuvia ja liimata kuvia paperille. Unelmien kodin pohjapiirroksen voi piirtää paperille tai tietokoneelle. Internetissä on myös erilaisia työkaluja oman elämän suunnitteluun. Työkalujen verkkosoitteita löytyy tämän luvun lisätiedoista.

Työpajan lopuksi pienryhmät esittelevät toiveet kaikille työpajan osallistujille.

Turun työpajan osallistuvat pitivät tärkeänä, että asuinalueella on mahdollisuuksia palkkatyöhön.

4.2. Turun työpaja

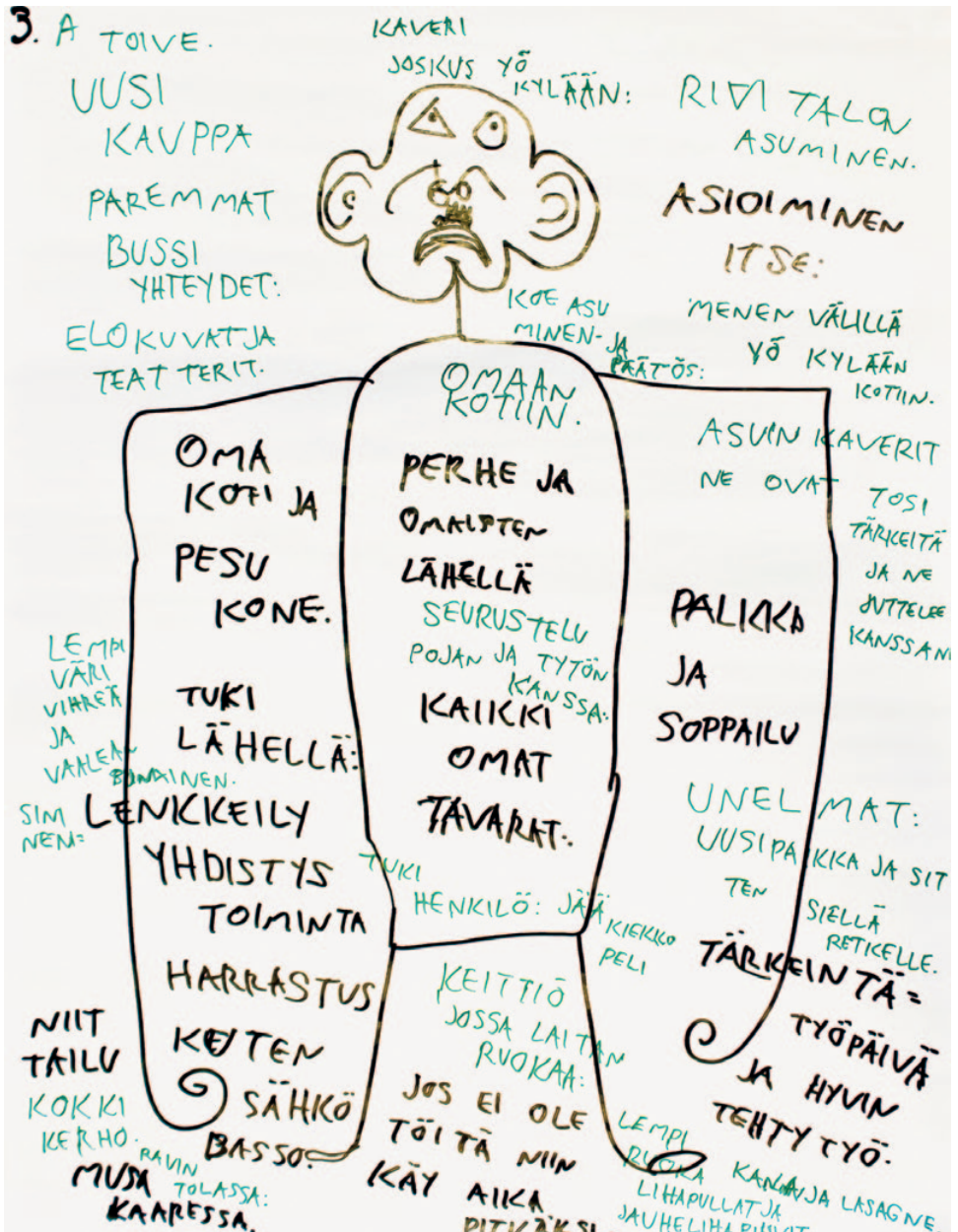
Turun Paras naapuri -hankkeen työpajaan osallistui 55 henkeä. Edustettuina olivat kaupungin eri hallintokunnat (kaavoitus-, asunto- ja sosiaalitoimi), palveluntuottajat, vammaispalveluiden työntekijät, vammaisjärjestöt ja asuntoverkoston tulevat asukkaat. Työpajassa työskenneltiin seitsemässä pienryhmässä. Jokaisessa ryhmässä oli tulevia asukkaita.

Pienryhmissä tuotettiin kuvauksia tulevien asukkaiden nykyisistä asumisratkaisuista sekä asumiseen liittyvistä unelmista ja tavoitteista. Toivei-

ta kirjoitettiin ja piirrettiin asuinalueiden valokuviiin ja ilmakuviin. Tulevat asukkaat piirsivät myös unelmiensa kodin pohjapiirroksia.

Tulevien asukkaiden mielestä asumisessa oli tärkeää sosiaaliset verkostot ja naapurit. Asunnon sijainnin piti mahdollistaa yhteydenpito perheeseen, sukulaisiin ja ystäviin. Hyvien naapurisuhteiden koettiin lisäävän asumisen viihtyvyyttä ja turvallisuutta. Tärkeänä pidettiin, että asunnot sijaitsevat "muitten ihmisten joukossa". Myös palkkatyö määriteltiin tärkeäksi tavoitteeksi: "Se on meidän kaikkien toive."

Kotkalaiset haaveilevat omasta kodista, palkkatyöstä ja harrastuksista.

4.3. Kotkan työpaja

Kotkan työpajassa oli yli 50 osallistujaa, joista lähes 20 oli kehitysvammaisia ihmisiä. Osa asumispalveluiden asiakkaista asui itsenäisesti, osa laitoksissa ja osa vanhempiensa kanssa.

Pienryhmissä keskusteltiin tulevien asukkaiden

kotiin, työhön, opiskeluun ja vapaa-aikaan liittyvistä toiveista ja tarpeista. Tulevat asukkaat pitivät tärkeänä omaa kotia, oikeutta päättää omista asioista sekä liikkumisen ja toimimisen vapautta. Myös riittävä tuki kotona ja mahdollisuudet osallistua kodin ulkopuoliseen toimintaan olivat osallistujille tärkeitä.

Turkulainen Kari Bäcklund haluaa asua siellä missä muutkin.

LISÄTIETOA

Mattelmäki, Tuuli. 2006. *Design probes*. University of Art and Design Helsinki.

Väänänen, Ida. 2014. *Kehitysvammaisten asuminen. Ratkaisumalleja asukaslähtöiseen asuntosuunnitteluun*. Tampereen teknillinen yliopisto. Julkaisu 12/2014.

VERKKOMATERIAALIT

Gaudion, Katie. An Exploration of empathic design. Approaches to improve quality of life for adults with autism. www.rca.ac.uk/research-innovation/research/current-research/an-exploration-of-empathic-design-approaches-to-im/

Gaudion, Katie. 2013. *Designing Everyday Activities. Living Environments for Adults with Autism*. Helen Hamlyn Centre for Design, The Royal College of Art, Kingwood Trust, London. www.hhc.rca.ac.uk/CMS/files/Everyday_Activities.pdf

Ideo. Design Kit, card sort. This simple exercise will help you identify what's most important to the people

you're designing for. www.designkit.org/methods/24

University of Bristol. Listen to what I want. www.bristol.ac.uk/norahfry/research/completed-projects/listen.pdf

Minun suunnitelmani. Selkokielineen materiaali yksilökeskeisestä suunnittelusta. Kehitysvammaliitto & Kehitysvammaisten palvelusäätiö. 2012. www.papunet.net/materiaalia/minun-suunnitelmani

Papunet. Kuvapankki. www.papunet.net/materiaalia/kuvapankki

Papunet. Keskustelumatto-menetelmä haastattelussa. www.papunet.net/tietoa/keskustelumatto-menetelmä-haastattelussa

Paradigm www.paradigm-uk.com

Vernerinet. Oman elämän suunnittelutyökalu. www.verneri.net/selko/oman-elaman-suunnittelu

ASUINALUEIDEN TUTKIMINEN

Asuntoverkoston yhteiskehittämisen kolmannessa vaiheessa tutkitaan, millaisia mahdollisuuksia asuinalueet tarjoavat asuntoverkostolle. Työryhmä valitsee 3–4 kaupunkirakenteeltaan erityyppistä asuinalueita, joiden mahdollisuuksia tutkitaan työpajassa.

5.1. Yhteiskehittämisen työpaja

Työpajassa tutkitaan, millaisia asumisen, vapaa-ajan ja työllistymisen mahdollisuuksia asuinalueilla on.

Työpajan aluksi asuntotoimen tai kaavoituksen edustaja esittelee asuinalueet esimerkiksi karttojen, satelliitti- tai ilmakuvien avulla. Hän kertoo, millaisia asuntoja, palveluita ja vapaa-ajan mahdollisuuksia alueilla on.

Tämän jälkeen osallistujat jaetaan 4-6 hengen ryhmiin niin, että jokaisessa ryhmässä on tulevia asukkaita. Ryhmät merkitsevät kuviin ja karttoihin paikkoja, jotka ovat tulevien asukkaiden mielestä kiinnostavia tai epämiellyttäviä. Kiinnostavia paikkoja voivat olla esimerkiksi kirjasto, kaupat, ravintolat, liikuntapaikat ja kulttuuritilat. Epämiellyttäviä paikkoja voivat olla esimerkiksi vilkkaat autotiet ja pimeät alikulkutunnelit. Kiinnostavat ja pelottavat paikat merkitään karttoihin eri väreillä.

Lopuksi ryhmät vetävät alueiden mahdollisuu-

det ja heikkoudet yhteen ja esittelevät ne muille työpajan jäsenille.

5.2. Tutkimusmatka

Työpajoissa kerättyä tietoa asuinalueiden tarjonnasta voi rikastuttaa tutkimusmatkoilla asuinalueille. Työpajan osallistujat voivat tehdä tutkimusmatkoja itsenäisesti tai ryhmissä.

Tutkimusmatkaan voi orientoitua roolipelimenetelmällä. Osallistujat voivat olla esimerkiksi toimittajia, valokuvaajia tai ääniteknikkoja. Toimittaja voi kirjoittaa ylös huomioita ja haastatella ihmisiä. Valokuvaaja voi kuvata ympäristöä ja toimittajan haastattelemaa ihmisiä. Ääniteknikko voi äänittää asuinalueen ääniä.

Osallistujat voivat olla myös tutkijoita. Tutkijan tehtävä on tarkkailla esimerkiksi ihmisten käyttäytymistä ja kirjata huomiot ylös. Hän voi keskittyä esimerkiksi siihen, miten ihmiset käyttävät julkisia

ja yksityisiä tiloja.

Kanadalainen ympäristötaitelija **Keri Smith** (2008) yhdistelee erilaisia menetelmiä tutkiesaan asuinalueita ja dokumentoissaan niiden ominaispiirteitä:

Ihmisten tarkkailu

Istu julkisella paikalla ja dokumentoi tunnin aikana näkemäsi ihmiset. Tee yksityiskohtaisia muistiinpanoja. Hahmottele piirroksen avulla kustakin ohikulkijasta yksi asia, joka erityisesti kiinnostaa huomiosi.

Lempikatu

Mene kadulle, josta erityisesti pidät. Piirrä katu paperille. Kuvaile tai dokumentoi muulla tavoin kadun yksityiskohdat: kaupat, talot, liikennemerkkit, puut ja muut vastaavat.

Äänikartta

Istu valitsemallasi paikalla tunnin ajan. Dokumentoi kuulemasi äänet ja havaintojesi ajankohdat. Merkitse karttaan oma sijaintisi ja äänten alkuperä.

5.3. Turun työpaja

Turun työpajassa tutkittiin kahta asuinalueetta: Turun keskustan Mäntymäkeä ja Littoisissa si-

jaitsevaa Verkarannan aluetta. Alueiden mahdollisuuksia selvitettiin kehitysvammaisten ihmisten asumiseen liittyvien toiveiden pohjalta.

Asuinalueet esiteltiin ilmakuvien avulla. Tämän jälkeen pienryhmät tutkivat tarkemmin, mitä kaikkea asuinalueelta löytyy. Kiinnostavat paikat ja palvelut, kuten ravintolat, liikuntapaikat ja kulttuuritilat merkittiin alueen valokuviin ja karttoihin.

Työpajassa kerättyjä tietoja syvennettiin tutkimusmatkoilla. Tutkimusmatkoilla videoitiin kehitysvammaisten ihmisten ajatuksia, toiveita ja mielipiteitä asuinalueesta. Alueelta otettiin myös valokuvia.

5.4. Kotkan työpaja

Kotkan työpajassa tutkittiin kolmea asuinalueetta. Kaksi alueista sijaitsi Kotkan keskustan tuntumassa, yksi etäämpänä pientaloalueella. Pienryhmät kuvasivat alueiden palveluita, työ- ja harrastusmahdollisuuksia ja naapurustoa. Ryhmät pohtivat, miten alueiden nykyistä asuntokantaa voisi hyödyntää tulevassa asuntoverkostossa.

5.5. Seinäjoen työpaja

Seinäjoen työpajaan osallistui 41 henkilöä. Työpajassa työskenneltiin viidessä pienryhmässä. Työ-

Kantasataman alueen mahdollisuudet listattiin piirroksen.

Asuinalueiden mahdollisuuksia voi selvittää tutkimusmatkoilla.

pajassa tutkittiin kolmea asuinalueita, jotka olivat Pohja, Rastipuisto ja vuonna 2016 järjestettävien asuntomessujen messualue.

Työskentelyssä käytettiin apuna alueiden karttoja ja valokuvia. Pienryhmien tehtävänä oli tun-

nistaa alueiden mahdollisuudet. Ryhmät kirjasiivat alueiden karttoihin ja valokuviin kiinnostavia palveluita, harrastuspaikkoja ja mahdollisia työpaikkoja.

LISÄTIETOA

Smith, Keri. 2008. How to be an Explorer of the World. Penguin Books.

VERKKOMATERIAALIT

Horelli, Lisa (ed): New Approaches to Urban Planning, Insights from Participatory Communities. Aalto University, Publication series Aalto-ST 10/2013. aaltodoc.aalto.fi/bitstream/handle/123456789/10244/isbn9789526051918.pdf?sequence=1

KeyRing Living Network www.keyring.org/home

Kyttä, Marketta; Broberg, Anna ja Kahila Maarit. 2009. Lasten liikkumista ja terveyttä edistävä urbaani

ympäristö. Yhdyskuntasuunnittelun seura ry.

www.yss.fi/yks2009-2_kyttayms.pdf

Neighbourhood Networks

www.neighbourhoodnetworks.org

Psychogeography is the study of the effects of geographical settings, consciously managed or not, acting directly on the mood and behaviour of the individual. Making maps.

makingmaps.net/2009/06/22/making-psychogeography-maps

Radio Valo www.radiovalo.fi

UUSIEN RATKAISUJEN IDEOINTI

Asuntoverkoston yhteiskehittämisen neljännessä vaiheessa asuinalueille ideoidaan uusia asumisen ratkaisuja.

Ideoinnin lähtökohtana ovat tulevien asukkaiden toiveet ja asuinalueiden tarjonta. Ratkaisuja ideoidaan yhteiskehittämisen työpajassa. Työpajan jälkeen yhteiskehittämisen työryhmä arvioi ideat ja valitsee innovatiivisimmat ideat hyödynnettäväksi asuntoverkoston käytännön toteutuksessa.

6.1. Yhteiskehittämisen työpaja

Työpajassa kehitetään uusia asumisen, vapaa-ajan ja työllistymisen ratkaisuja siten, että tulevien asukkaiden toiveet näkyvät ideoissa. Ennen työpajaa yhteiskehittämisen työryhmä kokoaa yhteen tiedot, joita on kerätty tulevien asukkaiden toiveis-

ta ja asuinalueiden tarjonnasta. Työpaja aloitetaan esittelemällä kerätty aineisto osallistujille.

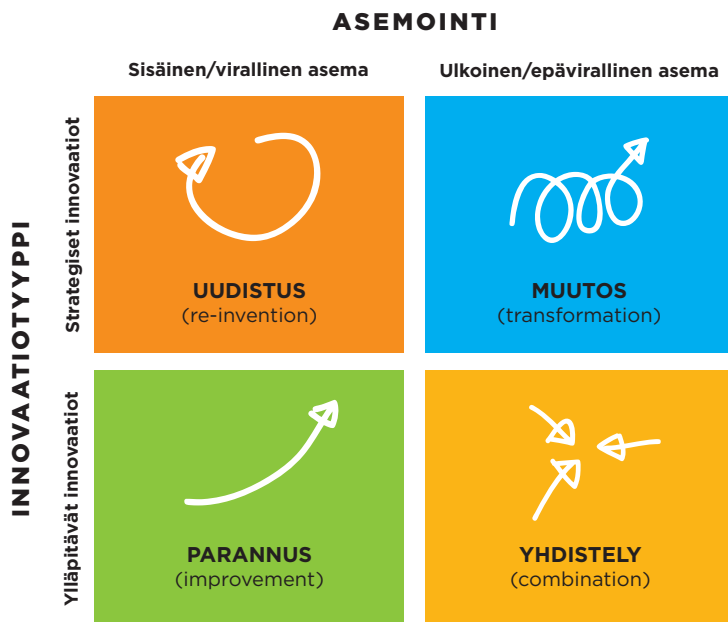
Tämän jälkeen osallistujat jaetaan pienryhmiin ideomaan uusia asumisen ratkaisuja. Työskentely toteutetaan aivoriihenä. Tavoitteena on luoda ilmapiiri, joka kannustaa kekseliäisyyteen ja luovuuteen, jossa kaikenlaiset ideat ovat sallittuja.

Ideoinnissa voi käyttää apuna piirtämistä. Osallistujat voivat piirtää esimerkiksi unelmien asunnon pohjapiirroksia tai asuinalueen karttoja, joihin sijoitetaan uusia asumisen ja palvelutuotannon ratkaisuja. Ideoinnin jälkeen ryhmät kiteyttävät ideat. Niille keksitään nimet ja iskulauseet ja niiden tärkeimmät sisällöt kirjataan ylös. Kiteytetyt ideat esitellään muille työpajan osallistujille.

Seinäjoen työpajassa asuntomessualueelle ideoitiin sosiaalinen yritys, joka tarjoaa talkkari-, leipomo- ja dog sitter -palveluja.

KUVIO 2. INNOVAATIOIDEN NELIKENTTÄ.

6.2. Ideoiden arviointi ja valinta

Yhteiskehittämisen työryhmä arvioi työpajan ideat ja valitsee niistä innovatiivisimmat hyödynnettäväksi asuntoverkoston toteuttamisessa.

Ideoiden arvioinnissa käytetään apuna innovaatioiden nelikenttää (kuvio 2). **Charles Leadbeaterin** (2011) kehittämän nelikentän avulla työryhmä pohtii, onko idea parannettu versio jo olemassa olevasta ratkaisusta vai onko kyseessä täysin uusi tapa ajatella ja toimia.

Leadbeaterin (2011) nelikenttämallissa innovaatiot ryhmitellään kahdella eri tasolla: innovaation aseman (virallinen/epävirallinen) ja tavoiteltavan muutoksen laajuuden suhteen (ylläpitävä/strateginen).

Ylläpitävillä innovaatioilla tarkoitetaan ideoita, jotka parantavat tai täydentävät olemassa olevia tuotteita ja palveluita. Parantava innovaatio tuo käyttäjille uusia, päivitettyjä versioita käytössä olevista tuotteista. Strategiset innovaatiot perustuvat uudenlaiseen ajattelutapaan luoda ja tarjota palveluita. Ne haastavat markkinoiden vanhat

toimintatavat ja käyttäjien tottumukset. Ratkaisut kyseenalaistavat perinteisten palvelujen toimintakonseptin. Tämä innovaatioityyppi tuottaa ennakkoimattomia ratkaisuja ja voi johtaa palveluiden järjestämiseen uudella tavalla.

Nelikenttämallissa innovaatiolla on joko virallinen tai epävirallinen asema (location). Kaupunki-innovaatioiden osalta virallinen asema on esimerkiksi julkista tilaa koskevilla kaavoitusratkaisuilla (kadut, aukiot, rakennukset). Monilla sosiaalisen elämän muodoilla on kaupunki-innovaatioina epävirallinen asema: mitä ihmiset tosiasiaassa tekevät, missä he liikkuvat ja kenen kanssa he ovat vuorovaikutuksessa. Uusien teknologioiden hyödyntäminen on mahdollistanut epämuodollisten intressiryhmien ja muutosta vaatineiden verkostojen syntyminen sekä lisännyt asukaslähtöisyyttä palvelujen järjestämisessä.

Leadbeaterin nelikenttämalli on osoittautunut toimivaksi työkaluksi innovaatioiden tunnistamisessa ja arvioinnissa. Mallia on hyödynnetty Suomessa kaupunki-innovaatioiden kehittämisessä ja Arjen keskiössä -hankkeessa.

2

KAUPUNKIIN PALVELUT
LÄHELLÄ
→ POP-UP-BAANALLE MUODOSTUU
MÖPÄIKKOJA KUN HOUKUTELLAAN
KAUPUNGIESTA (LÄHELLÄ) ASIAKKAAT
TA BAANALLE

★ KORTTELISÄHLYJOUKKUE
"TURUN POLAANAT"
KAIKILLE YHTENEN "FOORUMI",
JOSSA ON HARRASTUSTOIMINTOJA
LÄHELLÄ KOTIA JA TALOJEN
KATUKOISSA YRITYS TOIMINTAA
BAANA ON 100% ESTEETÖN!!!

CITY-IHMISEN MEKKA

KOITTEUSTA LÄTTY AIKOSTI:
- TESTIMEN
- POOLIVESITTYMÄN
- POOLIJÄRVIEN
- JÄRVIEN

→ PUHTAS ILMA ASUINOLISSA
→ PARKKIALUEET KILOJA
→ VEITTIÄ ERILAISEN
EI OULUUN KUUN YHTYKSESSÄ

"POP-UP-BAANA"
VAPPA-AJAN TOIMINNOILLE
TALOJEN VÄLIIN
→ SÄHLY
→ KATUKORIS
→ KUDONTAPAJA
→ LEIPOPOMO - PUNTTISALI
→ VAIHTOVA TAI DENÄHTELY
→ MUSIIKKI...
→ KUNNOSTETUT TALOT
→ KAIKILLE ASUMISTA
→ SEIKÄ VUOKRAETA OMINASUMUNTOJA
→ YHTREINEN KORTTELI
→ ERI KOKOISTA ASUNTOJA
→ KEILAAUS
→ CURLING
→ KIINTEISTÖ-
KIVULTOPAL-
VELUT
→ RUOKA
→ ELÄIMET

Esteetön pop-up-baana lisäsi asukkaiden yhteisöllisyyttä.

6.3. Mäntymäen city-ihmisen mekka

Turun pilottihankkeen työpajassa ideoitiin palveluja, jotka lisäävät kaikkien asukkaiden viihtymistä ja yhdistävät asukkaita.

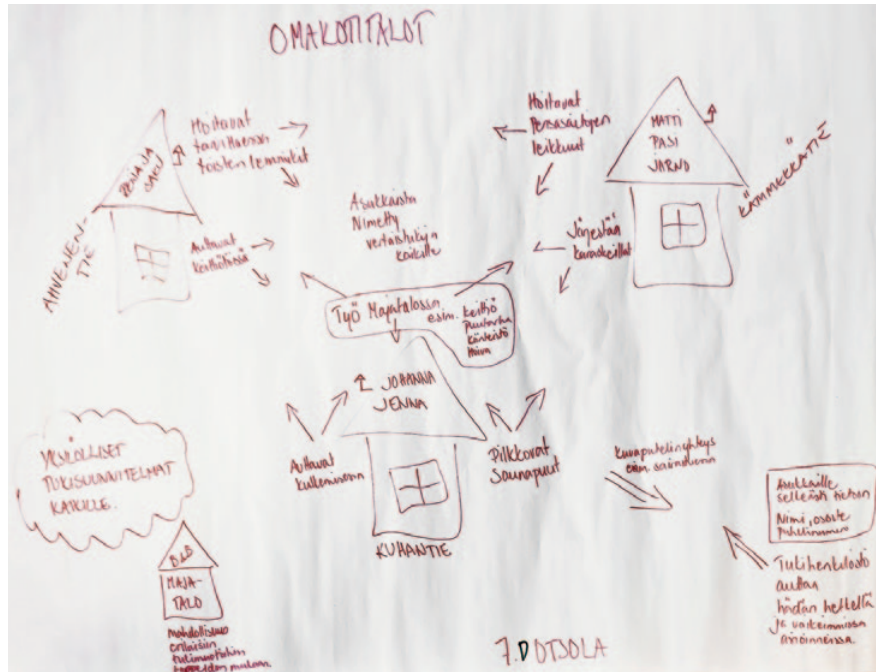
Yksi työpajan pienryhmistä ideoi Turun Mäntymäen asuinalueelle Mäntymäen city-ihmisen mekan. Asuinalueen keskelle ideoitiin esteetön ulkoilutila, Pop-up-baana. Baanalla olisi skeittiparkki, peli- ja luistelukenttä, graffitiseinä ja aluet-

ta kiertävä esteetön kävely- ja pyörätie. Baanaa ympäröivissä kiinteistöissä olisi lähipalveluita, kuten kahviloita, gallerioita, ravintoloita ja harrastustiloja.

Mäntymäen city-ihmisen mekka suunniteltiin toiminnalliseksi ja eläväksi kortteliksi, joka elää käyttäjien mukaan. Baana ja sitä ympäröivät palvelut tukisivat asukkaiden yhteisöllisyyttä. Tavoitteena olisi houkutella baanalle kävijöitä myös asuinalueen ulkopuolelta.

Pientaloasujien verkoston asukkaat auttavat toinen toistaan.

6.4. Pientaloasuntojen verkosto

Kotkan työpajassa tuotettiin asuntoihin liittyviä innovaatioita sekä laajemmin asumiseen ja palveluihin liittyviä ratkaisuja. Ryhmät pohtivat, miten olemassa olevia asuntoja voitaisiin hyödyntää kehitysvammaisten ihmisten asumisessa. Samalla pohdittiin, millaiset palvelut mahdollistaisivat itsenäisen asumisen ja tukisivat asukkaiden välistä vuorovaikutusta.

Yksi pienryhmistä ideoi uudenlaisen yhteisöllisen asumisen mallin. Se ideoitiin Otsolan omakotialueelle. Ryhmä nimesi idean pientaloasujien verkostoksi. Verkoston asukkaat asuvat tavallisissa omakotitaloasunnoissa kahden tai kolmen hengen yhteisöinä. Yhteisöt muodostuvat kaveriporukoista tai pariskunnista.

Asuntoverkoston asukkaat auttavat toisiaan kykyjensä mukaan. Esimerkiksi asukas, joka on hyvä kotitöissä auttaa henkilöä, jolle ne ovat vaikeita. Kullakin asukkaalla on myös oma vertaistukihenkilö, joka tukee tarvittaessa.

Lisäksi asukkaat saavat virallista tukea. Heillä voi olla esimerkiksi kuvapuhelinyhteys läheiseen asumisyksikköön tai he saavat asumiseen tukea henkilökohtaisena apuna. Lisäksi verkostolla on palvelukoordinaattori, jonka kautta asukkaat saavat tarvitsemiaan palveluita.

Omakotialueen naapurustoon suunniteltiin bed and breakfast -palveluja tarjoava majatalo, jossa asuntoverkoston asukkaat ovat töissä. Lisäksi majatalo tarjoaa asuntoverkoston asukkaille yksilöllisiä, lyhytaikaisia palveluja, kuten henkilökohtaisen avun palveluja.

LISÄTIETOA

Ideo. Design Kit, Creative Frameworks.
www.designkit.org/methods/14

Leadbeater, Charles. Education innovation in the slums. www.ted.com/talks/charles_leadbeater_on_education

Leadbeater, Charles. Social innovation.
charlesleadbeater.net/tag/social-innovation

Rönkä, Kimmo & Sainio, Kirsten. 2011. Korttelitason kaupunki-innovaatiot. www.kaupunki-innovaatiot.fi/wp-content/uploads/2011/10/Korttelitason-kaupunki-innovaatiot-050911-pakattu1.pdf

ASUNTOVERKOSTON TOTEUTTAMINEN VALITULLE ASUINALUEELLE

Yhteiskehittämisen viimeinen vaihe on asuntoverkoston käytännön suunnittelu työryhmän valitsemaalle asuinalueelle.

Suunnittelun lähtökohtana ovat tulevien asukkaiden asumiseen liittyvät toiveet ja tarpeet, asuinalueen tarjonta ja työpajoissa ideoidut asumisratkaisut.

Asuntoverkoston suunnittelussa on kolme vaihtetta:

1. Asuntoverkoston palvelutuotannon suunnittelu
2. Palvelutuotannon kustannusten arviointi
3. Asuntoverkoston kuvaaminen.

7.1. Asuntoverkoston palvelutuotannon suunnittelu

Asuntoverkoston palvelut suunnitellaan yhdessä tulevien asukkaiden kanssa. Lähtökohtana ovat asukkaiden tavoitteet ja kokemus siitä, minkälaiset palvelut tukevat parhaiten heidän arkensa sujumista.

Palvelujen suunnittelussa tarkastellaan

- asukkaiden omia voimavaroja ja vahvuuksia
- epävirallisia tuen muotoja (esim. ystävien toisilleen antama tuki, läheisten antama tuki)
- lähipalvelujen hyödyntämistä

- tarvittavia palveluja asumisessa, työssä, vapaa-ajassa ja osallistumisessa.

Lähtökohtana suunnittelussa on se, että asukkaat hyödyntävät mahdollisimman paljon asuinalueen lähipalveluja, joita ovat mm. kirjasto, terveyskeskus, posti, pankki, uimahalli, kansalaisopisto ja kaupalliset palvelut.

Lähipalvelujen lisäksi verkoston asukkaat voivat tarvita apua asumisessa, liikkumisessa, työssä, vapaa-ajassa ja osallistumisessa. Palvelut voidaan järjestää esimerkiksi sosiaalihuoltolain tai vammaispalvelulain mukaisina palveluina. Niitä voivat olla esimerkiksi

- henkilökohtainen apu
- ohjaus ja valmennus
- asumista tukeva muu palvelu
- päiväaikainen toiminta
- työhönvalmennus
- liikkumista tukevat palvelut ja
- taloudellinen tuki.

Asukkaiden avun tarve voi vaihdella muutamasta tunnista viikossa ympärivuorokautiseen avun

Yhteiskehittämisen työryhmä valitsee asuinalueen, jonne asuntoverkosto suunnitellaan.

tarpeeseen.

Palvelutarpeet arvioidaan huolellisesti asukkaiden kanssa ja tarvittavasta tuesta ja palveluista laaditaan sosiaalihuoltolain mukainen asiakassuunnitelma. Asiakassuunnitelmassa huomioidaan asukkaan tavoitteet, arvio tarpeista, toimintakyky ja elämäntilanne.

Verkoston palvelutuotannossa hyödynnetään alueen palvelujen tuottajia laajasti (kunnallinen, kolmas sektori ja yksityiset palvelujen tuottajat). Verkoston asukkaat voivat saada palveluja eri palvelujen tuottajilta yksilöllisen suunnitelman mukaisesti. Tavoitteena on tarkastella palvelujen tuottamista yli sektorirajojen tarjoamalla palveluja asukkaille joustavasti ja kustannustehokkaasti.

Verkostomainen palvelujen tuottaminen edellyttää palvelutuottajien välistä yhteistyötä asuinalueella. Tämän lisäksi asuntoverkostolle nimitetään asuinaluekoordinaattori, jonka työtehtävänä on huolehtia verkoston asukkaiden tarpeita vastaavien palvelujen toteutumisen seurannasta ja yhteisöön liittymisen tukemisesta. Asuinaluekoordinaattoreiden merkityksestä verkostomaisen asuntotuotannon mahdollistamisessa on saatu hyviä kokemuksia esim. Iso-Britanniassa Keyringin

toiminnassa.

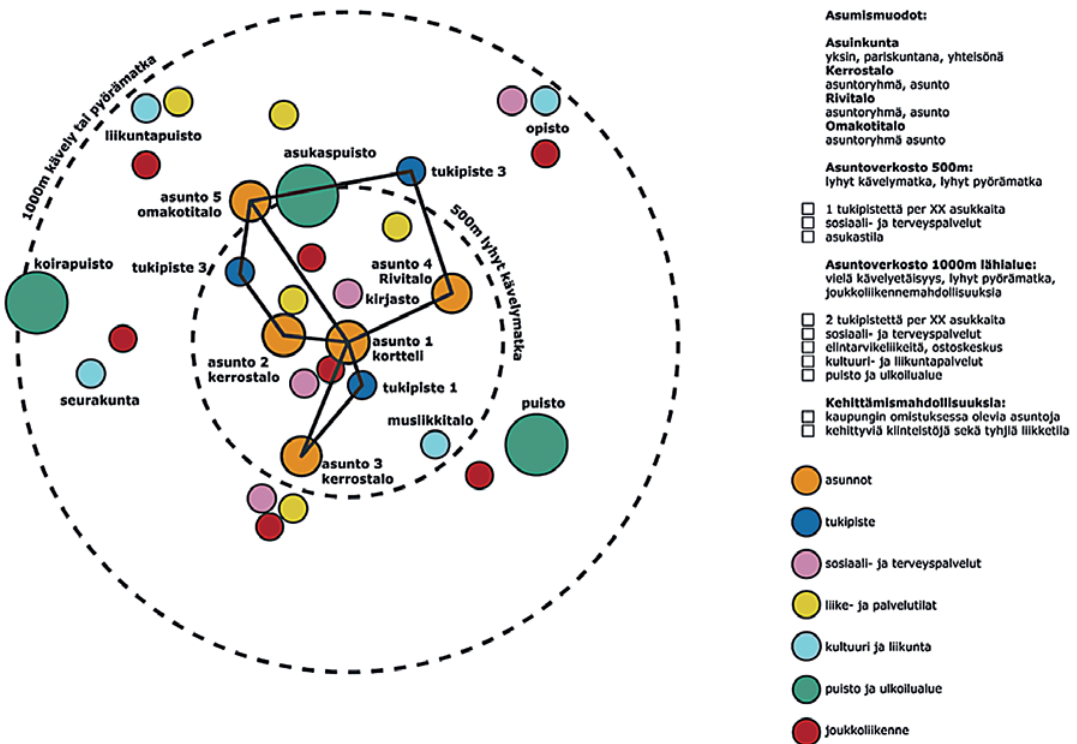
Yhteisöllisyyden aste voi vaihdella hyvinkin paljon verkoston asukkaiden kesken. Joku asukkaista voi olla verkostossa ilman, että on tekemisissä muiden asukkaiden kanssa. Joidenkin verkoston jäsenten kesken voi olla paljonkin vuorovaikutusta.

7.2. Palvelutuotannon kustannusten arviointi

Seuraavaksi arvioidaan asuntoverkoston tarjoamien palvelujen kustannukset. Kustannusarviot perustuvat arvioihin siitä, mitä asuntoverkostossa tulee asumaan ja millaisia palveluja he tarvitsevat. Kustannuksia voidaan arvioida kokonaisuutena sekä yksittäisten asukkaiden palvelujen kustannuksina.

Arjen keskiössä -hankkeen pilottihankkeissa arvioitiin tulevia palvelutuotannon kustannuksia sekä kokonaisuutena että asukasesimerkkeinä. Kustannuksia verrattiin tulevien asukkaiden aiemmin saamien palvelujen kustannuksiin.

KUVIO 3. ARJEN KESKIÖSSÄ -HANKKEESSA TUOTETTIIN ASUNTOVERKOSTON MALLI

7.3. Asuntoverkoston kuvaaminen

Suunnittelun seuraava vaihe on kuvata asuntoverkosto esimerkiksi asuinalueen karttapohjaan tai ilmakuvaan. Karttapohjaan kuvataan, miten asunnot, asuinyhteisöt, palvelutuotannon tukipisteet, palvelut, kulttuuri- ja liikuntatilat, ulkoilualueet ja joukkoliikennematkat sijaitsevat asuinalueella.

Arjen keskiössä -hankkeessa tuotettiin asuntoverkoston kuvaamisen tueksi asuntoverkoston malli (kuvio 3). Mallissa kuvataan, miten asuntoratkaisut ja palvelut sijaitsevat suhteessa toisiinsa. Asuinalue on jaettu kuvassa vyöhykkeisiin. Vyöhykkeet havainnollistavat asuntojen ja palvelujen välisiä etäisyyksiä.

Apukysymyksiä asuntoverkoston suunnitteluun

Millaisia asuntoja asukkaat toivovat?

- Yksioiden, kaksioiden ja perheasuntojen määrä verkostossa
- Asumismuoto (vuokra-asuminen, osaomistaminen, omistusasunnot)
- Asuntojen tyypit (kerrostalo, rivitalo, omakotitalo)
- Asuntojen sijainti (esim. lähellä kirjastoa, lähellä kaveria, lähellä sukulaisia)

- Tukipisteiden ja kohtaamispaikkojen sijainti suhteessa asuntoihin

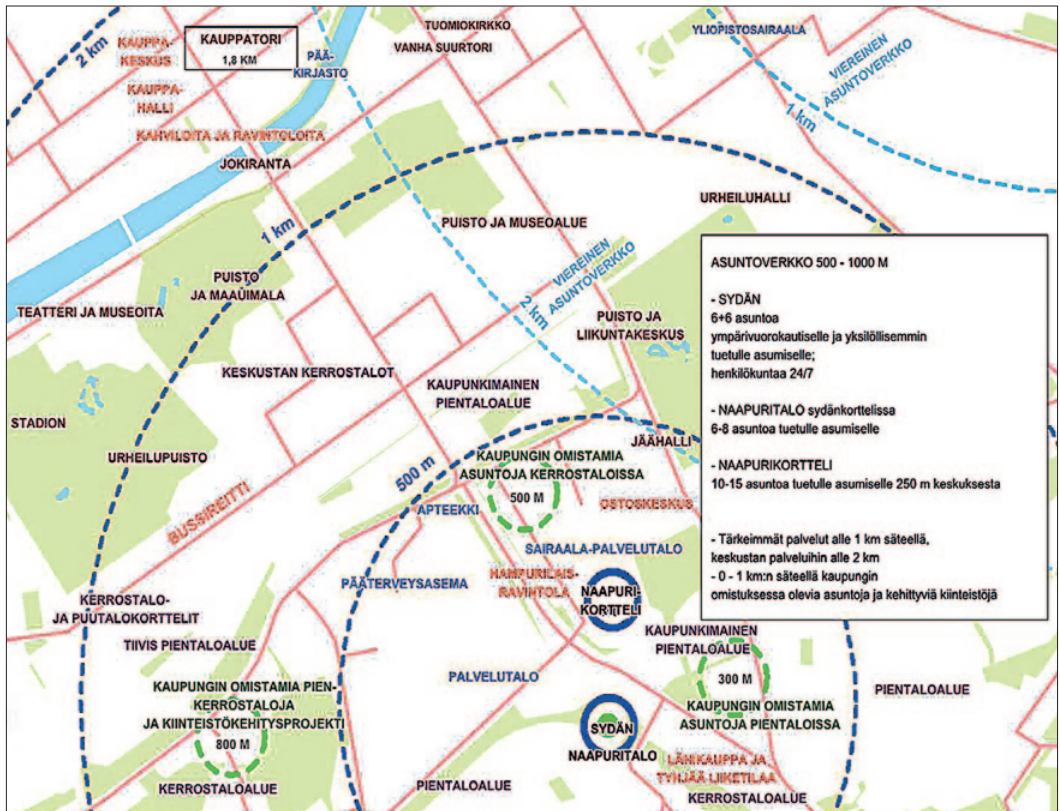
Millaisia palveluja verkoston tulisi tarjota tuleville asukkaille?

- Mitä lähipalveluja tulevat asukkaat voivat hyödyntää (liikunta-, opetus- ja kulttuuripalvelut, sosiaali- ja terveyspalvelut, järjestöjen palvelut, kaupalliset palvelut)?
- Miten liikkuminen onnistuu tulevien asukkaiden näkökulmasta?
- Millaisia puisto- ja muita virkistysalueita tulevat asukkaat voivat hyödyntää?

Mitä olemassa olevia asumisen ratkaisuja ja palveluja voidaan hyödyntää ja mitä uutta tarvitaan, jotta asukkaiden tarpeisiin voidaan vastata?

- Onko asuntoja saataville olemassa olevasta asuntokannasta (vuokra-asunnot, omistus-asunnot)?
- Millaisia asunnot ovat ja missä ne sijaitsevat asuinalueella?
- Onko asuinalueelle mahdollista rakentaa uusia asuntoja?
- Mitä palvelujen tuottajia on alueella (listataan palvelujen tuottajat, järjestötoimijat ja kaupalliset palvelut, joita voidaan hyödyntää)?

KUVIO 4. TURUN LUOLAVUOREN ASUNTOVERKOSTO KARTTAPOHJALLA

7.4. Turun Luolavuoren asuntoverkosto

Turun Luolavuoren asuinalueella peruspalvelut ovat lähellä ja paikallisliikenne toimii hyvin. Alueella on pientaloja ja kerrostaloja. Alue sijaitsee lähellä Turun kaupungin pääterveysasemaa. Asuinalueella on paljon mahdollisuuksia harrastustoimintaan ja yhteisöllisyyteen.

Asuntoverkoston asunnot on sijoitettu säteittäin karttaan siten, että ensimmäiset asunnot sijaitsevat verkoston keskustasta 500 metrin säteellä ja seuraavat asunnot 1000 metrin säteellä. Asuntoverkoston sydämessä sijaitsevat asunnot, joiden asukkaat tarvitsevat ympärivuorokautista tukea. Samassa pihapiirissä on asuntoja, joissa asukkaan tuen tarve on pienempi. Mitä kauempana asunto sijaitsee verkoston sydäimestä, sitä vähemmän asukas tarvitsee tukea.

Asuntoverkoston sydämeen on suunniteltu ympärivuorokautisen tuen asumisyksikkö 12 asukkaalle. Yksikkö jakaantuu kahteen 6-hengen asuntoryhmään. Tulevat asukkaat valitsivat yksikön nimeksi Rokkikoti. Kaksikerroksisen kerros-

talon toiseen kerrokseen muuttaa kuusi autismin kirjon asukasta, toiseen kuusi kehitysvammaista henkilöä. Rokkikoti toimii yöaikaisena tukipisteenä asuntoverkoston tukiasukkaille.

Asuntoverkoston toiselle vyöhykkeelle, naapuritaloon, on suunniteltu matalan tuen asuntoja asukkaille, joiden tuen tarve on pienempi. He tarvitsevat päivittäin tukea arkisiin asioihin. Ulkokehällä, naapurikorttelissa, asuu tavallisissa taloissa asukkaita, jotka tarvitsevat vain vähän tukea. Verkostossa on kohtaamispaikkoja, joissa asukkaat saavat halutessaan joko vertaistukea tai ammatilaisten apua.

Koska asuntoverkoston asukkaiden tuentarve on arvioitu yksilöllisesti ja palvelut mitoitettu oikein, kustannussäästöt tulevat olemaan merkittävät. Tämän hetken suunnitelmassa asuntoverkoston toiselle vyöhykkeelle, matalan tuen asuntoihin, on muuttamassa ympärivuorokautisen tuen asumisyksiköistä kuusi henkeä. Ulkokehälle kaksi henkeä.

Liitteessä 1 on kuvattu tarkemmin kolmen esimerkin avulla palvelujen kustannuksia nykyisissä palveluissa ja tulevan asuntoverkoston palveluissa.

KUVIO 5. KOTKAN HOVINSAAREN ASUNTOVERKOSTO ILMAKUVASSA

7.5. Kotkan Hovinsaaren asuntoverkosto

Kotkan pilottihankkeessa suunniteltiin asuntoverkosto Hovinsaaren asuinalueelle. Se sijaitsee lähellä keskustaa ja julkisen liikenteen yhteydet ovat hyvät. Sosiaali- ja terveyspalvelut ovat lähellä verkostoa. Alueella on kaikenlaista asutusta: kerrostaloja, omakotitaloja ja rivitaloja. Alueelle on suunnitteilla myös uusia kerrostaloja. Lähellä on harrastusmahdollisuuksia, ulkoilupaiikkoja ja merenranta. Hovinsaaren asuntoverkosto muodostuu asunnoista, tukipisteistä, sosiaalisista verkostoista, työpaikoista, lähipalveluista ja harrastuspaikoista.

Asuntoverkoston ytimeen (Runeberginkatu) rakennetaan kahdeksan asunnon asuntoryhmä. Asuntoryhmän asukkaat asuvat omissa asunnoissa ja tarvitsevat tukea ympäri vuorokauden. Samaan kortteliin asuntoryhmän kanssa tulee 3–5 asukkaan tukiasunnot. Myös tukiasuntojen asukkaat tarvitsevat vahvaa tukea asumiseen. Etäämmällä samalle asuinalueella, verkoston uloimmalle kehälle, tulee tukiasuntoja, joiden asukkaiden tuen tarve on kohtalainen.

Asukkaat saavat apua kahdesta tukipisteestä. Toinen tukipisteistä tulee Runeberginkadun asuntoryhmän yhteyteen. Tukipisteestä saa tukea ym-

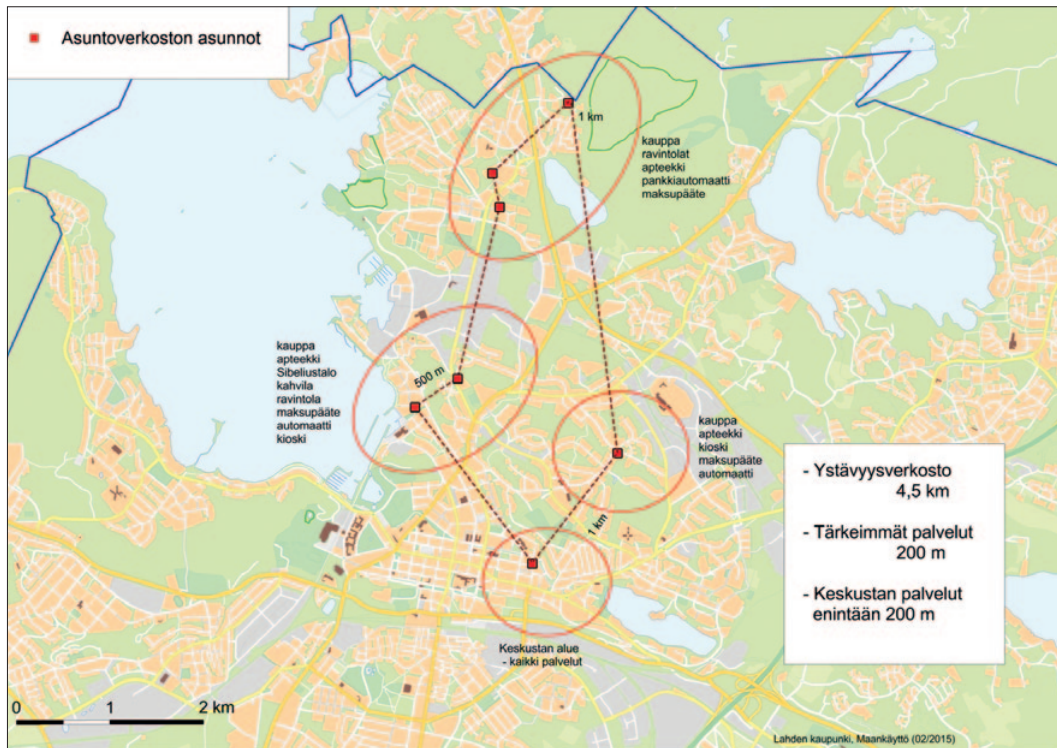
päri vuorokauden. Toinen tukipiste tulee Kotkansaarelle (Kotkankatu). Kotkansaaren tukipisteeksi on suunniteltu kerrostalohuoneistoa. Tukipisteessä on paikalla ohjaaja joka päivä klo 9–20. Tukipisteessä voi viettää aikaa, ruokailla ja laittaa ruokaa ja siellä on tarjolla myös keskusteluapua.

Liitteessä 2 on kolme esimerkkiä kustannusten muutoksista Hovinsaaren asukkaiden palveluisa. Ensimmäisessä esimerkissä henkilö muuttaa laitoshoidosta asuntoverkoston avohuoltoon. Laitoshoidossa maksut kohdentuvat kokonaisuudessaan kunnalle. Uudessa asunnossa kustannukset jakaantuvat valtion, kunnan ja palvelun käyttäjän kesken. Valtiosta tulee osamaksaja esimerkiksi vuokratuluissa. Palvelumaksu kohdentuu edelleen kunnalle, mutta maksuosuus pienenee huomattavasti. Asiakkaan asumisen laatu kohenee, kun asuinympäristö on entistä monipuolisempi ja harrastusmahdollisuuksia on enemmän.

Liitteen 2 seuraavissa kahdessa esimerkissä henkilö muuttaa avohuollon palvelujen piiristä uuden Hovinsaaren asuntoverkoston palvelujen piiriin. Kustannusten kohdentuminen ei juuri muutu, mutta asukkaan elämänlaatu kohenee huomattavasti, kun palvelut monipuolistuvat. Henkilökohmainen apu tarjoaa asukkaalle uusia mahdollisuuksia osallistua ja harrastaa.

KUVIO 7. LAHDEN ASUNTOVERKOSTO

osa vuokra-asunnoissa, osa säätiöiden hankkimissa tukiasunnoissa.

Asukkaiden tukena on vapaa-ajan ohjaaja ja asumisen ohjaaja. Lisäksi he saavat tukea asuinalueella sijaitsevista asumisyksiköistä ja palvelukodeista. Osa-asukkaista osallistuu työtoimintaan, osa avotyöhön. Asuntoverkostoon on suunniteltu myös tukipistettä. Asukkaat ovat toivoneet, ettei tukipiste tule asumisyksikön yhteyteen vaan yle-

seen tilaan.

Asuntoverkostoon sisältyy myös naapuriapua: eräällä asukkaalla on naapurinsa kanssa vastavuoroinen ystävyys- ja avunantosuhde. Yksi verkoston asukkaista on taitava julkisen liikenteen käyttäjä. Hän auttaa muita asukkaita käyttämään julkista liikennettä. Useampi asukas osallistuu vapaa-aikanaan paikallisen vapaapalokunnan toimintaan.

LISÄTIETOA

Hallituksen esitys eduskunnalle sosiaalihuoltolaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi, 2014.

Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista, 1987.

Smith, Keri. 2008. *How to be an Explorer of the World*. Penguin Books.

Väänänen, Ida. 2014. Kehitysvammaisten asuminen, ratkaisumalleja asukaslähtöiseen asutosuunnitteluun. Tampereen Teknillinen Yliopisto, Arkkitehtuurin laitos, Julkaisu 12. 2014.

VERKKOMATERIAALIT

KeyRing Living Network www.keyring.org

Facebook. Nappi naapuri.

www.facebook.com/Nappinaapuri

Neighbourhood Networks

www.neighbourhoodnetworks.org

Project for Public Spaces. Place making and walkability. www.pps.org/blog/tag/walkability

Speck, Jeff. The walkable city. on.ted.com/Speck

LOPUKSI

Asuntoverkoston suunnittelu yhteiskehittämisenä on uusi tapa kehittää ja toteuttaa palveluja. Asuntoverkosto suunnitellaan yhdessä tulevien asukkaiden kanssa. Suunnittelu on prosessi, jossa toimimattomat ideat ja ratkaisut korjautuvat prosessin edetessä. Optimaalisen verkostoratkaisun löytyminen vaatii yrittämistä, aikaa ja tehdyistä ratkaisuksista oppimista.

Erityisryhmien asumisen suunnittelun haasteena on ollut asumisen ratkaisujen yksipuolisuus. Etenkin paljon tukea tarvitsevien kehitysvammaisten asukkaiden vaihtoehto on yleensä ryhmäkoti-asuminen. Haasteena yksittäisten asuntojen hankinnassa on palvelutuotannon suunnittelu siten, että asukas saa riittävästi tukea ja palvelut ovat kustannuksiltaan kohtuulliset.

Asuntoverkoston tavoitteena on, että asukkailla olisi enemmän vaihtoehtoja. Tavoitteena on, että myös ne asukkaat, jotka tyypillisesti asuvat ympärivuorokautisesti tuetussa ryhmäkodissa, voisivat asua omassa asunnossa verkoston tarjoaman tuen turvin.

Asuntoverkoston mallissa asunnot sijaitsevat tavallisilla asuinalueilla ja asuinalueen kaikille kuntalaisille suunnattuja lähipalveluja hyödynnetään maksimaalisesti. Tällä pyritään siihen, että erityis-

palveluja käytettäisiin vain silloin, kun lähipalvelut eivät ole riittäviä.

Asuntoverkoston malli edellyttää palvelutuotannon uudistamista. Verkoston palvelujen suunnittelun lähtökohdaksi ovat asukkaiden tarpeet, eivät palvelutuotannon vakiintuneet tavat järjestää palveluja.

Samassa verkostossa olevat asukkaat voivat saada palveluja eri palvelujen tuottajilta ja hyödyntää verkoston tukea eri tavoin. Verkosto tarjoaa asukkaalle mahdollisuuden vertaistukeen ja yhteisöllisyyteen esimerkiksi tukipisteiden kautta.

Asuntoverkoston hyödyt näkyvät jo Arjen keskiössä -hankkeen pilottikuntien kokemuksissa. Asuntoverkoston yhteiskehittämisen malli auttaa suunnittelemaan asuntoja ja palveluja asukaslähtöisesti ja uudistamaan perinteistä tapaa järjestää palveluja erityisryhmille.

Asuntoverkosto on konsepti, jota voidaan soveltaa monien eri ryhmien asumisen ja palveluiden parantamiseen. Asuntoverkoston yhteiskehittämisen mallin avulla voidaan kehittää räätälöityjä ratkaisuja esimerkiksi päihdekuntoutujille, mielenterveyskuntoutujille ja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille. Asuntoverkoston tuottamat ratkaisut tukevat yhteisöllisyyttä ja parantavat sitä kautta elämänlaatua.

Asuntoverkoston suunnittelussa huomioidaan asukkaiden tarpeet ja asuinalueen tarjonta.

SANASTO

Asuminen

Asuminen muodostuu asunnosta, riittävästä palveluista, ihmissuhteista ja mielekkästä tekemisestä.

Asuntoverkosto

Asuntoverkostolla tarkoitetaan saman asuinalueen asuntojen, palvelujen ja sosiaalisten verkostojen kokonaisuutta.

Esteettömyys

Esteettömyys tarkoittaa kaikkien kansalaisten sujuvaa osallistumista yhteiskunnan erilaisiin toimiin, työntekoon, harrastuksiin, kulttuuriin ja opiskeluun. Se tarkoittaa palvelujen saavutettavuutta, välineiden käytettävyyttä, tiedon ymmärrettävyyttä ja mahdollisuutta osallistua itseään koskevaan päätöksentekoon.

Esteetön ympäristö tai rakennus on hyvä ja toimiva kaikille. Esteetömän rakennuksen kaikkiin tiloihin on helppo päästä ja kaikkia rakennuksen tiloja on helppo käyttää.

Esteetön joukkoliikenne muodostuu liikennevälineistä, pysäkeistä ja asemista, joita kaikki voivat käyttää.

Innovaatio

Innovaatiolla tarkoitetaan uutta tai olennaisesti parannettua tuotetta, prosessia, palvelua tai keksintöä. Idea ei ole vielä innovaatio. Innovaation syntyminen edellyttää usein vuoropuhelua ja yhteiskehittelyä. Innovaatiot voidaan jakaa asteittaisiin innovaatioihin (nykyisten tuotteiden, palveluiden ja toimintamallien parannukset) sekä radikaaleihin innovaatioihin (luovat uusia markkinoita ja pakottavat muuttamaan ajattelua).

Kehitysvammaisten asumisen ohjelma (KEHAS)

Kehitysvammaisten asumisen ohjelman tavoite on tarjota laitoksista ja lapsuudenkodeista muuttaville kehitysvammaisille henkilöille heidän yksilöllisiä

tarpeita vastaavia asuntoja. Tavoitteena on, että laitosasuminen lakkautetaan vuoteen 2020 mennessä. Asuminen ja palvelut tulee järjestää tavallisilla asuinalueilla ja tavallisissa asunnoissa. Laitosasuminen lakkauttaminen edellyttää lähiyhteisöjen ja palvelujen kehittämistä. Ohjelman tavoitteet on linjattu valtioneuvoston periaatepäätöksissä (2010, 2012).

Lähiyhteisö

Lähiyhteisö muodostuu elinympäristöistä ja sosiaalisista verkostoista, joihin ihmisellä on merkityksellisiä yhteyksiä. Lähiyhteisöön kuuluu esimerkiksi kodin, työn ja vapaa-ajan elinpiirit sekä palvelut. Myös luonto on osa lähiyhteisöä.

Saavutettavuus

Palvelu tai tuote on saavutettava, kun kaikkien on helppo käyttää sitä. Saavutettava viestintä on selkeää ja palvelee tarkoituksenmukaisesti kaikkia vastaanottajia.

Yhteiskehittäminen

Yhteiskehittäminen tarkoittaa ratkaisun ja palvelun kehittämistä yhdessä tulevien käyttäjien kanssa. Yhteiskehittämisellä voidaan tavoitella uudenlaisia hallintorajat ylittäviä palvelumalleja, uudenlaista kumppanuutta, teknologian hyödyntämistä, työnjaon uudistumista ja osaamisen vahvistumista. Käsite on omaksuttu kehittävästä työntutkimuksesta. Sen englanninkielinen vastine on co-creation tai co-production.

YK:n vammaisten oikeuksien sopimus

YK:n vammaissopimus korostaa, että vammaisilla ihmisillä on oikeus asua lähiyhteisöissä ja päättää asumistaan koskevista asioista. Vammaisella ihmisellä on oikeus valita, missä hän asuu ja kenen kanssa hän asuu. Sopimuksen jäsenmailla on velvollisuus tarjota saavutettavia asumisen palveluja.

LIITTEET

Liite 1. Kustannusten erittely asukasesimerkkeinä Turun asuntoverkostossa

Nykyinen tilanne:

Esimerkki 1. Kaksitoista asukasta muuttaa laitoshoidosta asuntoverkoston Rokkikotiin. Tämän hetkinen kuntahinta laitoshoidossa on 203 €/pv, joka sisältää työ- ja päivätoiminnan sekä koko ylläpidon. Laitoshoidon asiakkaalta perittävä asiakasmaksu on 80 % kansaneläkkeestä, joka on pääsääntöisesti asiakkaiden tulonlähde.

Tulevaisuus

Esimerkki 1: Tulevaan asuntoverkoston ympärivuorokautiseen asumispalveluun muuttaa 12 asukasta, joiden kuntahinta on 120 €/vrk. Jokainen asumispalveluissa asuva henkilö maksaa vuokraa 526 € (Kelan maksimi, koskaan asiakkaalta ei peritä yli Kelan tuen). Työ- ja päivätoiminnan kuntahinta 12 asiakkaalle on 69 €/hlö/pv. Osittainen ylläpito on asiakaskohtainen perustuen asukkaiden tarpeisiin. Osittaisen ylläpidon hintahaitari on 0–54 €/kk. Elintarvike kustannukset ovat niin ikään asukaskohtaisia. Asiakkaat maksavat siitä, mitä aterioita he syövät/tilaavat.

Laitoshoidon ja asumispalvelujen hintaero on

seuraava: laitohoito 203 €/per asiakas/per päivä ja asumispalvelut 189 €/per asiakas/per päivä. Kahdentoista asiakkaan kohdalla kuntahintaero on seuraava: laitohoito 876 960 €/12 asiakasta/vuosi verrattuna asumispalvelut 816 480 €/12 asiakasta /vuosi. Kustannusten ero on 60 480 €/vuosi.

Esimerkki 2. Asumisyksiköstä (120 €/vrk + 69 €/työ- ja päivätoiminta/vrk) muuttaa kuusi asiakasta asuntoverkoston kakkoskehälle omaan asuntoon ilman yövalvontaa (96 €/vrk + 69 €/vrk työ- ja päivätoiminta). Kuuden asiakkaan kohdalla kuntahintaero on seuraava: ympärivuorokautisen asumispalvelun kustannus: on 408 240 €/vuosi ja tuettuna asumisen kustannus verkostossa on 356 400 €/v, joten kustannusten ero on 51 840 €/vuosi.

Esimerkki 3. Asuntoverkoston kakkoskehältä (96 €/vrk + 69 €/vrk työ- ja päivätoiminta) kaksi asukasta muuttaa verkoston ulkokehälle (71 €/vrk + 69 €/vrk työ- ja päivätoiminta) Kahden asukkaan kohdalla kustannukset kakkoskehällä ovat 118 800 €/vuosi ja ulkokehällä kahden asukkaan kustannukset ovat 100 800 €/v, joten erotus 18 000 €/vuosi.

Liite 2. Kustannusten erittely asukasesimerkkeinä Kotkan asuntoverkostossa

Asukas 1: Muutto laitoksesta avohuoltoon

KUSTANNUSERITTELY

ASUMINEN (LAITOS) 2014			ASUMINEN SAARIHOVISSA			
Kuntahinta laitoshoidolle / vrk	Kuntahinta päivä- tai työtoiminnan palvelulle / päivä	Asiakkaalta perittävä täyden ylläpidon maksu laitoshoidossa / vrk	Kuntahinta asumis-palvelulle / vrk (olemassa olevan hinnaston mukainen)	Päivän aikainen toiminta (6t), henkilökohtaisen avun turvin	Asiakkaalta perittävä avohuollon osittainen ylläpito + elintarvikkeet / vrk	Asiakkaalta perittävä vuokra (oletettu suunnittelu- vaiheen vuokra)
470 eur	0 eur	26,70 eur	290 eur	22 eur x 6 = 132 eur	5,40 eur	580 eur/kk

Nykyinen tilanne

Asiakas asuu laitoshoidossa. Laitoshoidon kustannukset ovat 470 €/vrk. Hinta sisältää kaikki kulut, koska kyseessä on laitoshoidon palvelu. Asiakkaalta peritään täyden ylläpidon asiakasmaksu, joka on 26,70 €/vrk.

Tulevaisuus

Asuntoverkostossa asiakas asuu omassa asunnossa, johon hän tarvitsee riittävästi tukea ja ohjausta. Nykyisen kuntahinnan mukaan kustannus on 290 €/vrk. Tämän lisäksi päivittäisen toiminnan kustannukset ovat 132 €/vrk kuudelta tunnilta. Päiväaikainen toiminta tullaan räätälöimään henkilökohtaisen avustajan palveluna. Asiakkaan ateriamaksu on 5,40 €/vrk ja vuokra 580 €/kk. Asukas saa Kelan asumistukea.

Asukas 2: Muutto lapsuudenkodista avohuoltoon

KUSTANNUSERITTELY

ASUMINEN (AVOHUOLTO) 2014				ASUMINEN SAARIHOVISSA			
Kuntahinta asumis-palvelulle (15 pv/kk lyhytaikais-hoidossa)	Kuntahinta työtoiminta palvelulle / päivä	Asiakkaalta perittävä avohuollon ylläpito ja elintarvikemaksu	Asiakkaalta perittävä vuokra	Kuntahinta asumis-palvelulle / vrk	Kuntahinta työ- ja päivätoiminta-palvelulle / päivä	Asiakkaalta perittävä ateriamaksu / vrk	Asiakas maksaa vuokraa (oletettu suunnittelu- vaiheen vuokra)
175 eur	-	2,3 eur/vrk	90,75 eur/kk	290 eur	157 eur	5,40 eur/kk	580 eur/kk

Nykyinen tilanne

Asiakas asuu kotona, mutta käyttää tilapäishoitoa 15 pv/kk. Asumispalveluiden koko kuukauden kustannus on 175 €/vrk. Asiakas maksaa vuokraa tilapäishoidon ajalta 90,75 €/kk ja elintarvikemaksuja keskimäärin 2,30 €/vrk. Omaan saa tällä hetkellä omaishoidontukea 256,49 €/kk.

Tulevaisuus

Asuntoverkostossa asiakas asuu omassa asunnossa, johon hän tarvitsee riittävästi tukea ja ohjausta. Nykyisen kuntahinnan mukaan asumispalvelun kustannus on 290 €/vrk. Tämän lisäksi asukas osallistuu työ- ja päivätoimintaan, jonka hinta on 157 €/vrk. Asiakkaan ateriamaksu on 5,40 €/vrk ja vuokra 580 €/kk. Asukas saa Kelan asumistukea.

Asukas 3: Muutto ryhmäasumisesta omaan asuntoon

KUSTANNUSERITTELY

ASUMINEN (AVOHUOLTO) 2014				ASUMINEN OMASSA ASUNNOSSA 2015			
Kuntahinta asumis- palvelulle /vrk	Kuntahinta työtoiminta- palvelulle / päivä	Asiakkaalta perittävä avohuollon ylläpito ja elintarvike- maksu /vrk	Asiakkaalta perittävä vuokra	Kuntahinta asumis- palvelulle / vrk	Kuntahinta työtoiminta- palvelulle / päivä	Asiakkaalta perittävä ateriamaksu / vrk	Asiakas maksaa vuokraa (oletettu suunnittelu- vaiheen vuokra)
57 eur	30,88 eur	7,33 eur	332 eur/kk	46 eur	31 eur	2 eur	580 eur/kk

Nykyinen tilanne

Asiakas asuu ryhmäasunnossa, jonka kustannukset ovat 57 €/vrk. Työtoiminnan kustannukset ovat 30,88 €/vrk. Asiakas maksaa ylläpitomaksua 7,33 €/vrk ja vuokraa 332 €/kk.

Tulevaisuus

Asuntoverkostossa asiakas asuu omassa asunnossa, jossa avohuollon palvelumaksu on 46 €/kk. Asukkaalle tämä palvelu on ilmaista. Henkilö käy työtoiminnassa, jonka kustannus on 31 €/vrk. Asiakkaan ateriamaksu on 2 €/vrk ja vuokra 580 €/kk. Asukas saa Kelan asumistukea.

Arjen KESKIÖSSÄ

ara

Asumisen rahoitus-
ja kehittämiskeskus

Kehitysvammaliitto